

Taristuehitajad: riigikontrolli värske audit osutab üliolulistele probleemidele

Riigikontroll osutab oma värskes auditis taristuehituse teravatele probleemidele, millele teedehitajad on ka ise korduvalt tähelepanu juhtinud: väheneva riigipoolse rahastuse tõttu võivad teede kvaliteet ning sõiduohutus halveneda ja Euroopa Liidu ees võetud kohustus põhimaanteede väljaehitamiseks jääb täitmata.

Riigikontrolli äsjases auditis riigiteede rahastamise jätkusuutlikkusest on kirjas, et väheneva rahastuse juures ei suudeta kõiki riigiteede säilitamiseks ja arendamiseks seatud eesmärgi täita. „Sellele probleemile on ka taristuehitajad korduvalt tähelepanu juhtinud, kuid seni pole riik eesotsas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga suutnud teedehituse investeeringuteks täiendavaid vahendeid leida,“ nentis Taristuehituse Liidu tegevjuht Tarmo Trei.

Trei lisas, et riik on vägagi teadlik sellest, et teede ehitus- ja remondivõlg aina kuhjub. Teede Tehnokeskuse 2019. aastal tehtud analüüsi kohaselt oli 2019. aastal riigimaanteede remondivõlg ca 700 miljonit eurot. Teede remondivõlg, mis hõlmab nii riigimaanteid kui kohalike omavalitsuste teid ja tänavaid, on aga veelgi suurem, juba praegu üle 4 miljardi ning 2021. aasta riigieelarvestrateegiast lähtuvalt jõuab teehoidu 2024.-2025. aastal juba niigi neil aastatel vähenevate riigimaanteede tehoiu investeeringutega võrreldes kummalgi aastal veel ligi 100 miljonit vahendeid vähem.

Trei sõnul tähendab see, et mitmed olulised tee-ehitusprojektid lükkuvad edasi teadmatusse. Nii on ka Riigikontrolli auditis kirjas, et enam pole üleeuroopalise teedevõrgu (TEN-T) väljaehitamine kokkulepitud tähtjaks realistlik. Eesti on võtnud Euroopa Liidu ees kohustuse aastaks 2030 Euroopa teede põhivõrku kuuluvad maanteed TEN-T määruse nõuetele vastavalt välja ehitada.

„Kui võtame viimase nelja-viie aasta tempo, siis jõuame TEN-T teede osas 2+2 väljaehitamiseni 34 aasta pärast. Kui jällegi võtame aluseks viimase iseseisvusaja kolmekümne aasta tempo ja arvestame rahastamise vähendamise plaanidega ja suure hinnatõusuga, siis kulub selleks üle saja aasta,“ nentis Trei.

Riigikontroll toob välja, et teehoiu rahastamise vähenemise tõttu kasvab risk, et olemasolevaid teid ei ole võimalik remontida ja hooldada sel määral, et teede kvaliteet ja sõiduohutus lähitulevikus ei halveneks. Teede tasasus on viimase kümne aastaga stabiilselt paremaks muutunud: kõige enam on paranenud tasasus põhimaanteedel, mille rekonstrueerimiseks ja ehitamiseks on olnud võimalik kasutada Euroopa Liidu raha. Järgnevatel aastatel on riigieelarve strateegias ette nähtud oluliselt vähem raha, kui on vaja teede praeguse olukorra hoidmiseks. Seetõttu kasvab risk, et teede kvaliteet hakkab halvenema.

Tarmo Trei sõnul on see risk täiesti olemas ja realistlik. „Teede kvaliteedi halvenemine tähendab aga selgelt riigi konkurentsivõime langust, mille puhul on Eesti taristu tänagi teiste riikide arvestuses alles 45. kohal. Kvaliteetne ja eesmärkidele vastav taristu on see, mis toob riigi eri regioonidesse investeeringuid ja inimesi,“ ütles Trei.

Riigikontrolli hinnangul peavad väheneva rahastuse ja tõusvate hindade juures MKM ja Vabariigi Valitsus otsustama teehoiu prioriteedid. Riiklikes strateegiadokumentides on mitmeid eesmärgi riigiteede kvaliteedi säilitamise, arendamise ja liiklusohutuse suurendamise kohta, kuid raha nende eesmärkide täitmiseks napib ning puudub rahastuse tagamise pikaajaline plaan. Olukorras, kus rahastus väheneb ja ehitushinnad tõusevad järsult, on vaja tõhustada kontrolli kulude suurenemise üle, tagada objektide läbipaistev valik ning otsustada, milliseid investeeringuid ja millises järjekorras ellu viiakse.

Taristuehituse Liidu juht rõhutas, et ka ettevõtjad vajavad sellist riigipoolset taristuehituse pikka plaani. „Riik on teede omanik ja peaks taristuehitusse investeeringuid planeerima pikaajaliselt, kindlate eesmärkidega ja piisavas mahus, millega tagatakse riigiteede jätkusuutliku arengu kaudu toimiv, ohutu ja kiireid ühendusi võimaldav riigi teedevõrk,“ rääkis Trei. „Seeläbi on riik konkurentsivõimelisem, ühtlasemalt arenenud ning riiki tulevad muud investeeringud ja inimesed.“